

छत्तीसगढ़ माध्यमिक शिक्षा मण्डल

कक्षा 7 समाधान

CGBSE Book Solutions
(Hindi Medium)

aglasem.com

CG Board Class 7th Sanskrit Solutions

Chapter : 13

Chapter Name: (सत्सङ्गतिः)

Page No.- 28, Chapter- 13, Chapter Name- (सत्सङ्गतिः)

प्रश्न 1 - निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दीजिए -

(क) मानवे कस्य प्रभावः भवति?

उत्तरः- मानवे संसर्गस्य प्रभावः भवति।

(ख) सत्सङ्गेन मनुष्यः कीदृशः भवति?

उत्तरः- सत्सङ्गेन मनुष्यःसज्जन : भवति।

(ग) दुर्जनानां सङ्गेन किं भवति?

उत्तरः- दुर्जनानां सङ्गेन मनुष्य दुर्जनः भवति।

(घ) उन्नत्याः सोपानं किम् अस्ति?

उत्तरः- उन्नत्याः सोपानं सत्सङ्गः अस्ति।

(ङ) शास्त्रस्य कः निर्देशः अस्ति?

उत्तरः- शास्त्रस्य तु अयं निर्देशः अस्ति यत् विद्यालंकृतः अपि दुर्जनः परिहर्तव्यः।

(च) सत्सङ्गतिः किं करोति?

उत्तरः- सत्सङ्गतिः मनुष्येषु बहवः गुणाः उद्भवन्ति।

(छ) सतां सङ्गतिः कीदृशी भवति?

उत्तरः- सतां सङ्गतिः श्रेयस्करा भवति।

schools.aglasem.com

aglasem.com

Page No.- 28, Chapter- 13, Chapter Name- (सत्सङ्गतिः)

प्रश्न 2 - निम्नलिखित पदों में विभक्ति,वचन एवं लिङ्ग बताये -

(क) सताम् (ख) संसारे (ग) दुर्जनैः (घ) नीतिकाराः (ड़) विवेकवान् (च) आत्मनः (छ) अस्मिन् नीडे (ज) सन्ताश्रमे

पद	विभक्ति	वचन	लिंग
सताम्	द्वितीया	एकवचन	पुल्लिंग
संसारे	सप्तमी	एकवचन	नपुंसकलिंग
दुर्जनैः	तृतीया	बहुवचन	पुल्लिंग
नीतिकाराः	प्रथमा	बहुवचन	पुल्लिंग
विवेकवान्	द्वितीया	बहुवचन	पुल्लिंग
आत्मन्:	पंचमी /षष्ठी	एकवचन	नपुंसकलिंग
आस्मन् नीडे	सप्तमी	एकवचन	नपुंसकलिंग
सन्ताश्रमे	सप्तमी	एकवचन	नपुंसकलिंग

Page No.- 28, Chapter- 13, Chapter Name- (सत्सङ्गतिः)

प्रश्न 3- निम्नलिखित पदों का विग्रह करें और समास का नाम बताये -

(क) सत्सङ्गतिः (ख) गुणदोषौ (ग) मानवजीवने (घ) सत्पुरुषाणाम्

पद	विग्रह	समास का नाम
सत्सङ्गतिः	सतांसङ्गतिः	तत्पुरुष समास
गुणदोषौ	गुणश्चदोषश्च	द्वन्द समास

schools.aglasem.com

aglasem.com

मानवजीवने	मानवस्यजीवने	तत्पुरुष समास
सत्पुरुषाणाम्	सप्त पुरुषाणाम् समाहारः	द्विगु समास

Page No.- 28, Chapter- 13, Chapter Name- (सत्सङ्गतिः)

प्रश्न 4- रिक्त स्थान की पूर्ति कीजिए -

(क) सतां सङ्गतिः _____ कथ्यते।

उत्तरः- सत्सङ्गतिः

(ख) सत्सङ्गेन मनुष्येषु _____ आयान्ति।

उत्तरः- गुणाः

(ग) मानवजीवने सत्सङ्ग ____ अस्ति।

उत्तरः- उन्नतेः सोपानं

(घ) विद्यालङ्कृतः अपि _____ परिहर्तव्यः।

उत्तरः- दुर्जनः

(ड़) सता सङ्गतिः _____ भवति।

उत्तरः- नरः सज्जनः

Page No.- 28, Chapter- 13, Chapter Name- (सत्सङ्गतिः)

प्रश्न 5- संस्कृत में अनुवाद कीजिए -

(क) संसार में सज्जन भी है।

उत्तरः- संसारे सज्जनाः अपि सन्ति।

(ख) मनुष्य पर संसर्ग का प्रभाव पड़ता है।

aglasem.com

schools.aglasem.com

उत्तरः- मानवे संसर्गस्य प्रभावः भवति।

(ग) वर्तमान युग में सज्जनो का अभाव दिखाई देता है।

उत्तरः- वर्तमान युगे सज्जनानां अभावः दृष्टिगोचरः भवति।

(घ) सत्सङ्ग से मनुष्य की उन्नति होती है।

उत्तरः- सत्सङ्गेन मनुष्यस्य उन्नतिः भवति।

(ड) सतसङ्गति श्रेयष्कर होती है।

उत्तरः- सत्सङ्गति श्रेयस्करा भवति।

Page No.- 28, Chapter- 13, Chapter Name- (सत्सङ्गतिः)

प्रश्न 6- संधि विच्छेद करते हुए संधि का नाम एवं नियम बताईये -

यद्यपि, मनुष्योपरि, विद्यालडकृताः, भवतीति

उत्तर :-

यद्यपि	यदि +अपि (ई +अ =य)	यण् स्वर संधि
मनुष्योपरि	मनुष्य +उपरि (अ +उ =ओ)	गुण स्वर संधि
विद्यालङ्कृतः	विद्या +अङ्कृतः(आ +अ =आ)	दीर्घ स्वर संधि
भवतीवि	भवति +इति (इ +इ =ई)	दीर्घ स्वर संधि

Page No.-28 ,Chapter-13 ,Chapter Name- (सत्सङ्गतिः)

प्रश्न 7 - हिंदी में व्याख्या करें -

(क) सतां सङ्गतिः सत्सङ्गतिः कथ्यते।

उत्तरः- सज्जनों की संगति को सत्संगति कहते है।

(ख) सत्सङ्गतिः कथय किं न करोति पुंसाम्।

schools.aglasem.com

aglasem.com

उत्तरः- कहो सत्संगति कौन सा हित नहीं करती।

(कहो सत्संगति मनुष्य के लिए क्या नहीं करती)

(ग) दिक्षु तनोति कीर्तिम्।

उत्तरः- कीर्ति सभी दिशाओं में फैलती है।

(घ) सत्सङ्गतिः श्रेयस्करा भवतीति।

उत्तरः- सत्संगति श्रेयस्कर है।

Page No.- 28, Chapter- 13, Chapter Name- (सत्सङ्गतिः)

प्रश्न 8 - (क) सत्सङ्गति पर संस्कृत में पाँच वाक्य बनाइये।

उत्तरः- <u>सत्सङ्गति</u> :-

(1) सतां सङ्गतिः सत्सङ्गतिः कथ्यते।

(2)यदि सज्जैः सह सङ्गतिः भवति तर्हिनरः सज्जनः भवति।

(3)सत्सङ्गेन मनुष्यं विवेकवान् श्रद्धावान ,शीलवान च भवति।

(4)सतसङ्गेन मनुष्येणु बहवः गुणाः उद्भवन्ति।

(5)अतः सतां सङ्गतिः श्रेयस्करा भवतीति।

Page No.- 28, Chapter-13, Chapter Name- (सत्सङ्गतिः)

(ख) सत्सङ्गति के दो पद्य कण्ठस्थ कीजिए।

उत्तर :-

(1) "दुर्जनः परिहर्तव्यः विद्यालङ् कृतोऽपि सन्।"

मणिना भूषितः सर्पःकिमसौ न भयंकरः।

(2) जाड्यं धियो हरति सिं चति वाचि सत्यं

मानोन्नतिं. दिशिति पापमयाकरोति।

चेतः प्रसादयति दिक्षु तनोति कीर्तिं।

सत्सङ्गतिः कथय किं न करोति पुसाम्।।

schools.aglasem.com

aglasem.com

(विद्यार्थीगण कण्ठस्थ करें)

aglasem.com

schools.aglasem.com

aglasem.com